

LUCEAFARUL

REVISTA PENTRU
LITERATURA SI ARTA

Anul XV. No. 1

București, 1 Ianuarie 1920.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL

<i>Nichifor Crainic</i> . . . Pe marginea unui act de danie	<i>Ion Pillat</i> Seara la Miorcani
<i>Octavian Goga</i> . . . In țintirim	" " Oblonul.
<i>A. Toma</i> Afroditei din Milo	<i>M. Beza</i> Vechiul Edinburgh
<i>I. Al. Brăt.-Voinești</i> . Ispita	<i>Maiorul G. Brăiescu</i> Punerea la Punct (schiță)
<i>Ștefan I. Nenițescu</i> . Triumf	<i>Eugen Todie</i> Părăsire

Cronica : Literatură : Literatura anului 1919 (Al. B.); Teatru : „Hamlet“ (T. V.);
Insemnări : Ion Greangă (N. C.); Cuvinte mistice, Parlamentul și literatura,
Scene Militare (A. B.); In „La Minerve Française“ (15 Nov. 1919) (T. V.)
Corenspondență.

Planșe : Teișanu : Panou decorativ; Brâncuș : Coapsă; Brâncuș : Cap de copii

st. 151 70

APARE DE DOUA ORI PE

LUCEAFĂRUL

REVISTA PENTRU LITERATURA ȘI ARTA. APARE DE DOUA ORI PE LUNA

Director : Octavian C. Tăslăuanu

Secretari de redacție : Nichifor Crainic și Al. Al. Busuioceanu

COLABORATORI :

I. Agârbiceanu, I. Al. Brătecu-Voinești, M. Beza, Lucian Blaga, G. Bogdan Duică, Adriana Buzoianu, P. Cancel, Al. Cazaban, Sp. Cegăneanu, M. I. Chirițescu, Virgil Cioflec, N. D. Ciotori, Em. Ciomac, Radu Dragnea, Artur Enășescu, Horia Furtună, G. Galaction, Octavian Goga, D. Gusti, Iser, I. Lupaș, Corneliu Moldovanu, Alfred Moșoiu, D. Nanu, V. Pârvan, Em. Panaitescu, I. Paul, Ion Pillat, Liviu Rebreanu, C. Ressu, C. Sandu-Aldea, M. Sorbul, I. U. Soric, Jean Steriade, D. Stoica, M. Teișanu, Teodorescu-Sion, Eugen Todie, D. Tomescu, A. Toma, Al. Terziman, Tudor Vianu, I. C. Visarion, V. Voiculescu...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENT

Pe un an Lei 50.—

Pe o jumătate de an. Lei 25.—

Redacția și Administrația, București, Strada Numa-Pompiliu.

Abonamentele se plătesc cu anticipație

in București: la Administrația „Luceafărul“ str. Numa Pompiliu 5—9.

Iași „ Tipografia Națională, str. V. Alexandri 11.

Ardeal „ Banca „Albina“, din Sibiu str. Măcelarilor.

Basarabia „ la Librăria „Luceafăru“ Str. Pușchin 25, Chișinău.

Revista se găsește de vânzare la toate
librăriile din orașele țării

REPRODUCEREA OPRIȚĂ.

PE MARGINEA UNUI ACT DE DANIE

Incepem să ne prețuim efectiv valorile intelectuale și morale. O seamă de oameni din toate straturile sociale — prinți și sărani, negustori și prelați, oficiali și neoficiali, au dăruit d-lui N. Iorga o casă în valoare de 350.000 lei. Fapta lor e fără egal în trecut. Din lumea largă ea amintește câteva asemănătoare: pe aceea a meridionalilor francezi cari au cioplit în piatră pe Mistral încă viu, pe aceea a polonezilor cari au dăruit pe Sienkiewicz cu un splendid castel medieval, împodobit cu lucruri de artă națională.

Dania, așa de puțin obișnuită, nu pornește din niciun fel de calcul vulgar. Dăruitorii în majoritate nu fac politică, nici măcar politica d-lui N. Iorga. E un act spontan, născut din simpla, rară, superioară nevoie de a mulțumi. De a mulțumi în sensul religios al rugăciunii. Nicolae Iorga e dintre aceia către cari inima se înalță ca un prinos de smirnă. Din mijlocul societății noastre se ridică spre infinit, pentru a ne lua de subțiori odată cu ea, figura lui incomparabilă. Negoiul e mândria Carpaților, e supremul lor avânt către slăvi. Liniile lui absorbite îndrăzneț spre zenit ne sugerează, dincolo de ceea ce putem atinge, spațiile nemărginite ale universului. Deasupra ordinii materiale, pe care spiritul o înfrânge așa de rar, odată la un veac, îngerul Domnului ne călăuzește prin vâmile văzduhului spre tărâmurile de sus ale idealului pur. În veacul nostru îngerul Domnului trăiește printre noi. Societatea se resimte de lucrarea lui. Nicolae Iorga e marea sugestie de lumină a generației noastre.

Suntem dintre aceia cari credem în predestinație. Din oarba întâmplare nu se poate naște ordinea lumii și cu atât mai puțin stâlpii de foc cari călăuzesc omenirea prin deșerturi către oazele verzi ale unui Canaan. Ne place să privim pe oamenii mari sub unghiul vocației divine. Sub acest unghi individualitatea și personalitatea apar ca și definite. Omul de vocație nu se naște pentru a-și aparține, ci pentru a ne aparține. Individualitatea este indivizibilă, este ceea ce își aparține exclusiv. Individualități suntem toți, — bucăți de materie mărginite în spațiu, închise ermetic în sine, crescute și păstrate prin puterea instinctului de conservare care domină ordinea materială. Primim din lume totul, fără să-i putem da ceva. Înțelepciunea individualității este înțelepciunea melcilor sau a scoicilor retrase în cochilii. Sărmane ființe osândite să consume fără a putea hrăni, să se bucure fără a putea bucura, să vadă fără a putea lumina! Instinctul egoist le ține roabe în găoacea de oțel a unei stricte animalități.

Omul de vocație sparge formula individualității. El se comunică, el se im-

parte fără să se sărămiteze, el se imprăştie, se răspândeşte. El este personalitate. Personalitatea este ceea ce răsună din tine în afară de tine. Ecoul glasului tău multiplicat în mii de glasuri de jur împrejurul tău, până la mari depărtări. Dar oricât de departe ar fi răsunetele deşteptate, răsfărante de ape, de codri, de văi sau de munţi, ele poartă, acelaş în toate, timbrul personalităţii care le-a creat. În cel din urmă dintre ele, în cel mai slab, vei recunoaşte glasul iniţial.

Nicolae Iorga e dintre cei născuţi pentru a ne aparţine. În vasta lui personalitate neamul nostru recunoaşte cu asupra de măsură milostenia destinului. Peste pământul românesc, ars de secetă, cade cu ropot ploaia torenţială a spiritului acestuia. Noi, contemporanii, am sorbit câteun strop fiecare din valurile lui de idealitate şi de puritate morală. Omul predestinat are, în ochii noştri, atributul divin al pretulindinătăţii. Societatea noastră a ţinut să dovedească induioşilor, cât simte lucrul acesta până în cele mai adânci straturi ale ei. Căci e o duioşie fără egal în ideea aceasta de a da suportul pământesc al unui cămin omului părăsit de sine însuş ca spiritul lui să trăiască în toţi şi pentru toţi.

L-am văzut în clipa sărbătoririi când, în frunte cu mitropolitul şi miniştrii ţării, oratorii îl gloriificau şi mulţimea îl aclama. Il văzusem, de multe ori înainte, în clipe de durere tragică. Niciodată n'a fost însă mai palid, mai stingherit, mai strivit ca în ceasul care pentru omul obişnuit ar însemna suprema fericire. Il durea. Figura lui veselă şi scânteietoare se stinsese într'un zăbranic de elegie. Laudele vertiginose îl loviau, îl rupeau din mulţime, îl ridicau în slăvi, îl prigoniau şi-l izolau. Ni s'a părut, ca în Vigny, un Moise terorizat de blestemul proprii superiorităţi. Superioritatea aceasta i se arunca în faţă ca un reproş brutal. Duşmănia ei i se desvălea, făţişă şi imensă. De aceea, când el însuş a luat cuvântul, a negat-o cu un fanatism mistic. Am înţeles atunci ce îmi spusese cu doi ani mai înainte: Nicolae Iorga nu crede în ceea ce cheamă în sens comun glorie. În Iaşi, pe sub arborii ce se urcă în şiruri drepte spre Copou, îi vorbiam într'o seară, impersonal, despre ceea ce supravieţuieşte omului superior. El a protestat vehement împotriva acestei deşertăciuni postume. Singura glorie, zicea, e mulţumirea pe care o găşti în folosul ce-l aduci altora cu truda zilelor tale. El cunoştea o singură voluptate: aceea de a se dăruî sufleteste.

* * *

În istoria noastră secolul acesta va rămâne timbrat de personalitatea lui Nicolae Iorga. Il socotim de pe acum o avere naţională ca băile de aur din Munţii Apuseni ori ca mândria pitorească a Negoiului. Semn nou în dezvoltarea spiritului nostru public. Altă mentalitate în societatea românească, aspru criticată pentru surzenia ei faţă de glasurile idealului. Văd ochii cari nu vedeau, auzurechile care nu auziau. Mulţimea se spiritualizează.

Aleşii, cari până mai ieri căntară s'o ridice către stele, au trecut nebăgaţi în seamă. În artă, în literatură, au rămas dărele lor de lumină; în ţară pa triei n'a rămas imprimată urma lor pământescă. Pentru greşelile trecutului societatea noastră face acte de pocăinţă. Sufletul ei s'a supţiat pentru înţelegerea puterilor ridicate din sânul ei spre a frânge ordinea materială şi spre a crea prin superiorul lor altruism ordinea idealităţii.

Când chemările lor răsună, pe simţurile noastre se lasă de acum praful luminos al stelelor.

Nichifor Crainic

PANOU DECORATIV

Teişanu :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In țintirim

In țintirim la noi în țară
Mooile sunt în lung și'n lat,
O pace mută, funerară,
Le-apasă greu ca un păcat.
In ele taina neființii
I-a prins sub milostiv zăvor
Pe toți câți au mușcat cu dinții
Din țarina durerii lor.

In țintirim dorm munți de lavă
Inchiși sub lespezi de mormânt,
Un cuib de ură și otravă
E orice bulgăr de pământ.
Țărâna tremură și 'nvie
Căci fiecare fir de lut
Dospește 'n el o vijelie
Din câte 'n suflele-au bătut.

In țintirim mai sunt și cete
De nesătui boi de pripas,
Cari rumegă pe îndelete
Călcând pe-un mort la orice pas.
Și'n vreme ce sfârșiți cu zile
Noi lângă cruci ne tânguim,
Ei pasc la flori depe movile,
Ei ni se 'ngrașă 'n țintirim.

Primăvara anului 1918

In țintirim în fapt de seară
Șireaguri umbrele cobor,
Sunt morții care se strecoară
Și în unghere țin sobor,
Tăcută oaste de schelete
Nebiruiți rătăcitori,
Ei sfânta răzbunării sete
Și-o 'mpart în drum la trecători.

In țintirim în nopți albastre
Când stelele pe cer' s'aprend,
Răsună plângerile noastre
Și zarea 'ntreagă o cuprind.
Infiorată lunca geme
De bocet jalnic de femei,
Ce spun din gura lor blesteme
Când duc la groapă ghiociei.

Octavian Goga

Afroditei din Milo

(Desgropată în 1820)

Idol alb al frumuseții,
Crin ce ai dormit sub tină,
Cine ți-a trimes fiorii
Infloririi spre lumină — ?

Sunt pustii a tale temple, —
Prea târziu e, Afrodito...!
A schimbat atâtea 'n lume
Veșnicia ce-ai dormit-o...

..Cum...? — tu vii cu brațe frânte..?
Dar atunci... tu știi, tu știi —
Că Isus le-a frânt ispita,
Și că nu mai știm iubi!

Știi —, că alba lor chemare
Trist ți-ai tinde-o și'n zadar
Decând sângeră în cuie
Două brațe pe Calvar...

...Ori... e un prinos divinei
Lacrimi tremurând pe cruce —
'Nalt răspuns, umil și mare,
Ce trufia ta-i aduce — ?

Ca s'arăți eternei lacrimi
Ce mâini doar, puteau s'o svânte —
Mut ți le-ai jertfit, ca Dânsul,
Și-i surăzi, cu brațe frânte

A. Toma

ISPITA

Pentru întâiași dată, după doisprezece ani de căsnicie, Vasile Răureanu, inginer într'un orașel din Muntenia, e despărțit de familia lui. De multă vreme o soră a nevastă-si îi rugă stăruitor să se ducă să petreacă vacanța la o moșie a ei în apropierea Bârladului.

Hotărîrea de a plecă, amânată șase ani de-arîndul din felurite împrejurări, acum se putuse împlini. Alaltăieri nevastă-sa, luând cu dînsa cîteși trei copii, — o fetiță de unsprezece ani și doi băieți gemeni de cinci, — plecase, rămînînd ca peste zece zile, să pornească și el după dînsii. Pînă atunci, iată-l rămas singur și de unde pînă acum nu știuse ce era urătul, azi începe să'nțeleagă. Nu doară că n'are de lucru; Răureanu e om harnic, care, de cum se imprimăvărează pînă da zăpada, n'are nevoie de club ori de cafea, ca să-și petreacă timpul, că el toate ceasurile zilei ce-i rămîn libere și-le petrece muncind în rînd cu Manole, omul lui de curte, la îngrijirea grădinei, cea mai frumoasă grădină din tot orașul. Are de lucru: azi toată dimineața a lucrat la planul și la rapoartele de expertize, din pricina cărora n'a putut plecă odată cu nevastă-sa; iar acum, iată-l cum ajută lui Manole la tunsul gardului viu de lemn căinesc dintre curte și grădina de pomi. Dar nici munca de birou n'a făcut-o cu trageră de inimă, nici acum în grădină nu lucrează voios ca altădată... Ii lipsese jocurile sgomotoase ale băieților, îi lipsește sunetul pianului sub degetele fetiței, îi lipsește toată mișcarea însuflețitoare, fără de care casa îi pare pustie.

Acastă lipsă o simte și Manole, care o și spune:

— Conașule, parcă-i pustie casa, decînd a plecat conîța cu copilașii.

În clipa în care vrea să răspundă, Răureanu simte o mîna peste umăr. Se'n-țoarce: e Victor Gheorghiu, prietenul lui din copilărie. După ce Victor își exprimă

admirația pentru arta cu care e tăiat gardul-viu, amîndoi prietenii se duc de se așează pe banca de sub ulm.

Răureanu strigă spre bucătărie:

— Mario! spune Lenuța să ne aducă dulceață.

Curînd Lenuța sosește cu tava și zice cu un zîmbet, care desvelește toată strălucirea dinților ei ca două șiruri de mărgele albe:

— Conașule, n'am întrebat de care poftiți. V'am adus de coacăze.

Glasul îi sună ca un clopoțel de cristal.

Frumoasă fată! Ia uitați-vă la ochii ei alunii, la gurița ei ca o cireasă, la armonia tuturor trăsăturilor; uitați-vă cît o prind de bine cozile părului ei castaniu, aduse cumună împrejurul capului; uitați-vă la trupul ei svelt și mlădios, al căruia bust rău ascuns sub bluzulița cu rîuri și altite cusute de mîna ei, lasă să se ghicească comori încântătoare!

Cu drept cuvînt toți, cîți pătrund în casa Răurenilor și dau cu ochii de ea, bărbați ori femei, rămîn în extaz.

Cu drept cuvînt Victor Gheorghiu, pe cînd cu gura soarbe apa, cu ochii o soarbe pe ea, care ținînd tava, stă dreaptă, jenată și îmbujorată la față de lacoma admirație a ochilor lui.

— Să trăești, fetiță frumoasă! — zice el punînd paharul pe tavă; iar după ce fata a plecat, dînd cu ghiontul și făcînd cu ochiul lui Răureanu:

— Mare pehlivan ești! Ți-ai trimis nevasta și ai rămas singur cu Lenuța.

— Măi, răspunde Răureanu, te-am mai auzit de vre-o cîteva ori vorbind despre copila asta în mod necuviincios și te-am rugat și te rog și acum să încetezi, să mă superi. Trebuie să fie cineva un craiu afurisit și nerușinat ca tine, ca să-i trăsnească prin minte asemenea blestemății. Fata asta e ca și copilul nostru. Cînd, acum zece ani, au intrat la noi părinții ei, Manole asta pe care-l vezi și Maria bucătăreasa noas-

tră, Lenuța era de șapte ani. A crescut aici, în casa noastră, sub ochii noștri, împreună cu copiii noștri. Tragerea de inimă, dragostea și credința fără pereche, cu care ne slujesc părinții ei, atașarea atât de strânsă a copiilor noștri de ea, ne-a făcut s'o tratăm și s'o iubim ca pe propriii noștri copii... Prin urmare înțelegi de ce nu-mi plac glumele tale..

Un altul ar înțelege, dar Victor Gheorghiu poreclit „infamul”, care toată viața a fost un don Juan fără scrupuluri, nu înțelege și răspunde:

— Mă, mie să nu-mi umbli cu brașoave. Mare prost trebuie să mă socotești, dacă-ți închipui c'o să mă faci să cred că poți să ai lângă tine o floare de fată ca asta, fără să cazi în ispită; iar dacă poți, ești un mare nătâng!

— Vorbești prostii și te rog să schimbăm vorba, că mă superi, — protestează Răureanu.

Dar Victor n'o schimbă de loc și timp de-o jumătate de ceas își debitează toate păgânele și cinicele lui teorii de seducător priceput și recunoscut.

— Măăă!.. dă dumnezeu noroace d'astea la brânzoi de-al-de tine! Gogoman ai fost și gogoman ai să rămâi toată viața. Tu nu vezi, mă, că asta e ca o pară coaptă, pe care cum pui mâna îți rămâne între degete. N'ai văzut-o cum s'a aprins la față, când mă uitam la ea? Asta atât așteaptă: s'o cuprinzi în brațe și s'o mănânci. N'o s'o cuprinzi tu, o s'o cuprindă altul, dacă n'o fi și cuprins-o, și bravo lui.

Până și în pragul porții, luându-și rămas-bun, îl dăscălește:

— Mă, băete, femeea frumoasă cere admirație și iubire, cum cere floarea ploaie și lumină. A nu i le acorda, a te arăta nepăsător în fața frumuseții ei, este cea mai dureroasă jignire pe care i-o poți aduce. Cine nu pricepe asta, e un mare nătâng! La revedere..

*

Răureanu stă la masă; mănâncă și citește pe-o carte așezată alături de farfurie. Lângă bufetul cel mic stă în picioare Le-

nuța, așteptând să-i schimbe tacâmul. Răureanu mănâncă cetind. El, care până eri, tot timpul mesei sta de vorbă cu Lenuța, azi, deși e spre sfârșitul mesei, nu i-a adresat un cuvânt. E atât de atrăgătoare cartea în cetirea căreia pare adâncit? Nu; dar cuvintele lui Victor Gheorghiu și-au produs efectul. Sunt ani de zile de când Lenuța se apropia de el, ca să-l ajute să-și desbrace paltonul, să-i schimbe tacâmul la masă; și nici prin minte nu i-a trăsnet să vadă într'insa altceva decât fetița nevinovată, tovarășa de jocuri, aproape sora propriei lui copile; iar azi la prânz, când s'a apropiat de el și luându-i farfuria dinainte, l-a întrebat: „ce să aduc întâi conașule, friptura ori macaroanele?” — ridicând ochii spre dânsa, deodată fulgerător, i s'a înfățișat așa, cum îl îndemna Victor s'o vadă: o comoară de frumuseți încântătoare, vrednică și dornică de iubire și de mângâiere pătimașă; — deodată, fulgerător, alăturarea trupului ei tânăr, din care se degaja o părere de miros de bușuioc, i-a sguduit toată făptura cu o biciuire de patimă păgână. Increment de constatarea aceasta, după ce a îngânat încurcat: „adu ce vrei”, până să se'ntoarcă fata, și-a trecut mâinile peste frunte, a băut un pahar cu apă, a trecut în odaia de alături de și-a luat cartea, și, ca și acum, tot restul dejunului a mâncat cetind..

Când mai târziu, Maria vine să-l întrebe ce să gătească pentru a doua zi, răspunde:

— Pentru mine nimic. Măine mănânc în oraș și la prânz și seara.

*

Dorm toți ai casei, afară de el. De atâtea ori până acum a stins și a reaprins lampa, sbătându-se între două îndemnuri, care rând pe rând pun stăpânire pe sufletul lui.. Câtă vreme lumina e aprinsă și umblă prin casă, mintea îi e plină numai de gânduri curate. Cugetă la hărnicia fără de preget a lui Manole, care de zece ani îl slujește cu o dragoste și o credință, care au făcut din sluga primelor zile prietenul de azi, căruia băețaii îi zic: „nene Manole”. Il vede muncind vecinic

voios, scornindu-și singur de lucru, ca să nu lstea de geaba. Iși aduce aminte că coțelul pasărilor, cuștile câinilor, cocina porcului de mâinile lui Manole sunt făcute, că de mâinile lui sunt sădiți și altoiți pomii, precum tot de mâinile lui e făcută toată frumusețea grădinii, cu care se fălește el. Iși aduce aminte cum uneori îl găsea, lucrând seara, la lumina lămpii, jucării, speteze, ori cărucioare pentru copii. „Ce lucrezi acolo acuma noaptea, Manole?” îl întrebă; iar Manole răspundea: „Fac o târlie pentru domnișorii”. — „Acuma noaptea?” — „Na, c'apoi ziua n'am răgaz”. Il aude vorbind cu câinii, cu porcul, cu toate li ghionile curții. De câte ori n'a făcut haz, auzindu-l dojenind vre-o găină, scăpată în grădină din curtea pasărilor: „Nu merge așa, madamo. Poftim la curtea dumatiale. In grădină găina n'are ce cătă. Acas', acas'!” Cugetă la bunătatea și la credința Mariei, căreia nevastă-sa îi lasă pe mână, fără grijă, cheile tuturor dulapurilor. Iși aduce aminte că această Marie de zece ani împărtășește cu ei toate bucuriile și toate durerile casei. Sub ochii ei s'au născut băeștii lui; ea i-a îngrijit, i-a tras și le-a descântat când erau bolnavi; ea le povestește până și acuma basme.

Câtă vreme lumina e aprinsă, vede pe Lenuța de până alaltăeri, fetița frumoasă, la care alergau copiii și de gâtul căreia se agățau, ca de gâtul unei surori mai mari, de câte ori aveau vre-o nevoie sau vre-un parapon de astâmpărat. O vede ingenunchind ca să-i îmbrace și să-i încalțe, o vede cusându-le hăinuțele, o vede slujindu-i pe toți voioasă și răsătoare ca o rază de lumină.. Se judecă și se osândește singur cu asprime pentru gândurile ticăloase, cărorora s'a lăsat pradă și socotindu-se împăcat, stinge lampa, se culcă și închide ochii, hotărît să adoarmă.. Dar de cum închide ochii, i se arată imaginea Lenuței, așa cum a văzut-o azi la prânz.. In auz îi sună cuvintele lui Victor: „Femea frumoasă cere admirație și iubire, cum cere floarea soare și lumină.. Cine nu pricepe asta e un mare nătâng”! Zadarnic se încearcă să a-

doarmă; nu-l lasă vedenia trupului tânăr de a căruia apropiere s'a simțit cuprins de nebunie.. Abia spre ziuă, trudit de frământare, îl biruie somnul.

*

Azi a mâncat în oraș — și la prânz și seara. Sunt ceasurile zece; a așteptat sosirea trenului, și-a cumpărat ziarele de seară, se întoarce acasă. Abia intrat în odaia de culcare aude o bătae în ușă și glasul Lenuței: „Conașule, aveți o scrisoare dela conia”.

— Intră! — răspunde el.

Ea întră, îi dă scrisoarea și pe când el o deschide și o citește, dornică să afle vești, stă în pragul ușii. Văzându-l zâmbind, întreabă:

— Au sosit bine? sunt sănătoși? și conia? și domnișoara? și domnișorii? Ce dor mi-e de dumnealor!

Când sfârșește de cetit, el îi întinde scrisoarea:

— Și lor le e dor de tine, uite, citește ici.

Lenuța se apropie și citește: „Imi pare rău că nu ți-am ascultat sfatul de a lua și pe Lenuța cu mine. Imi lipsește și mie, dar mai ales copiilor. Are și Zoe aici o fetișcană de seama ei; dar nu se prea împacă copiii cu ea; n'are nici îndemânarea nici blândețea Lenuței. Azi noapte Răducu s'a trezit strigând-o”.

In vremea în care ea citește răsând, Răduceanu o soarbe cu ochii și simte cum de priveliștea formelor ei pline de grație se îmbată ca de o aromă amețitoare..

— M'a chemat în somn Răducu; m'a visat, mititelul. Și eu l-am visat azi noapte.

Ce frumos sună glasul ei și câtă dulceață îi adaogă drăgălășia acestor cuvinte!

Altădată, Răduceanu o bătea peste umăr, o mângâia pe obraz. Acum, stângaciu, întinde mâna spre ea, dar nu îndrăznește s'o atingă: restul de judecată rănasă trează îi spune că n'ar mai putea-o mângâia părintește.. Și totuși, după câteva clipe de codire, îi coprinde o mână și-o întreabă:

— Cum l-ai visat?

— L-am visat că-l necăjeau alți copii mai mari și a venit în brațele mele plângând.. și-l sărutam, îl sărutam..

El îi ia și mâna cealaltă.

— Cum îl sărutai, Lenuțo, cum?

Și ducând mâna fetei la gură și sărutându-i-o:

— Așa îl sărutai, așa?

Fata se uită la el și se roșește ca un bujor, de înțelesul privirii lui, plină de o dragoste atât de deosebită de cea de până acum.

— Conașule! îngână ea rugător, cercând să-și tragă mâinile. Dar el i le ține strâns și neîndrăsnind încă s'o cuprindă în brațe, îi sărută palmele cu înfrigurare, șoptind duios: „Lenuța mea, Lenuța mea”.

Mirată, tulburată, rușinată și măgulită tot într'un timp, copila repetă aceeași slabă protestare:

— Conașule! conașule! apoi de-odată: „Ia!”

I s'a părut și lui c'a auzit un șgomot. Trezit, da drumul mâinilor fetei, care deschide ușa și fuge.

El stă și ascultă câtăva vreme; apoi iese în curte, — se duce, umblând pe iarbă, ca ea nu i se audă pașii, până'n dreptul odăii slugilor, ascultă îndelung: nu se aude nimic, e întuneric. Se întoarce în casă, — se trânteste pe pat îmbrăcat și începe din nou frământarea din noaptea trecută, cu deosebirea că acum răstimpurile de îndemnuri curate se fac tot mai rari.. A! desigur n'are dreptate cel ce-a zis că mintea e avocatul patimilor noastre; totuși ce mic e numărul acelor a căroră minte e stăpâna instinctului care asigură permanența vieții! Ce puțini la număr sunt cei a căroră judecată îi poate apăra împotriva tuturor meșteșugurilor dibace și a tuturor ademenirilor viclene de care se slujește acest instinct pentru a ne birui. Iată-l, cum șoptește acestui biet om de ispravă, să vadă în slăbiciunea rezistenței fetei o încurajare, o garanție de succes și un îndemn de a urma pe drumul pe care a pornit; iată-l cum îl face să regrete și să se batjocorească singur pentru negliobia de a o

fi lăsat să plece — și cum îl înnebunește cu iluzia unei adieri de miros de busuioc. Crâmpetele de imagini, prin care restul de minte ce i-a mai rămas, se încearcă să-l facă să'ntrevadă urmările, sau să-i reamintească statornicia iubire a soției, ori munca și credința părinților fetei, instinctul le șterge cu repeziciune și le înlocuiește cu făgăduiala unei fericiri divine. De zece ori dorul acestei fericiri l-a făcut să creadă c'a auzit pașii Lenuții, care se întoarce, atrasă de chemările lui..

E ziua albă și încă nu s'a desbrăcat ca să se culce. Iese din odaia de culcare și trece în camera cu vederea spre grădină și spre munți.

Deschide geamul, — aerul răcoros al dimineții și încântătoarea priveliște a munților încununati cu aur de primele raze ale soarelui îl liniștesc. Cum stă așa cu coatele rezemate de pervazul ferestrei, aude pași venind dinspre dreapta; — îi cunoaște: sunt pașii lui Manole. Ii e parcă rușine să lădea ochii cu el, — lasă perdeaua de rețea, de după care poate vedea fără a fi văzut și așteaptă. La câțiva pași înaintea ferestrei e cișmeaua. Manole vine la ea, pune jos pe iarbă săpunul și ștergarul, — își șumete mânecile cămășii, își resfrânge gulerul și se spală. După ce se șterge, se întoarce cu fața spre răsărit și se'nchină. Sufletul lui simplu, care-l îndeamnă să vorbească cu toate lighioanele curții, îl îndeamnă și să se'nchine cu glas tare. Deslușit ajung la auzul lui Răureanu cuvintele rugăciunii sale:

— Doamne, dumnezeule mare, dă sănătate și bucurie stăpânilor noștri și copilașilor lor. Păzește, doamne, casa aceasta de toate cele rele. Dă-ne și nouă sănătate, dumnezeule mare, și ferește-ne copilița de necinste..

E acolo la'ndemâna lui Răureanu un scaun pe care cade sdrobot. Căința i-a încleștat sufletul, precum cu dinții și-a încleștat o mână ca să nu strige. Gârbovit de remușcare, abia poate ieși din odaie, sprijinindu-se de scaune..

Mai mult instinctul de cât judecata îl în-

dreaptă spre odaia de baie. Acolo e un robinet deasupra lighianului; îi dă drumul și-și pune capul în bătaia apei, zicând cu satisfacție: „a! ce bine.. a! ce bine!”

După ce se șterge, aleargă spre odaia de culcare, se uită la ceas, fuge în biroul de alături, se așează și timp de două ore scrie repede-repede rapoartele de expertiză, plângându-se din când în când spre a urmări ceasul.. Cu o repeziciune de prestidigitator le pune în plicuri, scrie adresele, apoi își schimbă gulerul, scoate din dulap o mână de hârtii pe care le mototoleşte în buzunar.. Geamantanul e gata, pregătit de nevastă-sa înainte de plecare..

Peste un sfert de ceas sbura cu acceleratul spre Moldova..

La despărțire, în fața grijii și durerii

cu care Manole, întors cu trăsura, după care fusese trimis în grabă, îl întreba rugător: „dar ce s'a întâmplat, dumnezeule mare, ce s'a 'ntâmplat? e cineva bolnav?” el îi luase mâinile prietenește și-i spusese:

— N'avea grijă, liniștește-te, frate Manole, — sunt toți sănătoși. Mă chiază acolo pentru o afacere a lui cumnată-meu, un plan de lucrat în grabă..

— Na, c'apoi așa e al'ceva,—răspunsese Manole, liniștit și înșeninat, cu mâna în dreptul inimei. Mergeți cu bine și să veniți sănătoși. Și spuneți, mă rog, sărutări de mâini cōniții și domnișoarei și domnișorilor.. Plicurile le duc unde mi-ați spus chiar acum.. Despre casă să n'aveți grijă, suntem noi aici..

Ioan Al. Brătescu—Voinești

Triumf

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O navă trece mândră pe marea fără creșuri,
Pe marea fără valuri, pe marea fără ghețuri,
Pe marea ce deasupra pământului se 'ntinde
Și zările cu-albastră mătase le cuprinde.
O navă trece dusă de vânturi ce nu's rele:
Se umflă pe vergele ușoarele vântrele
Legate cu odgoane din raze împletite,
Din razele de soare, de lună, răsucite..
Alunecă... Nu bate, nu'mpinge nicio vâslă
Tăcere... Orice sunet e'mprobodit în pîslă..
Se-aude în surdină o strună de vioară,
Un înger se'mlădie, se-apleacă într'afară,
Cărmaci fiind, pe cărmă se reazimă agale,
Se uită și'n privire sunt laudele sale..
Un călător, doar unul, e'n alburia navă,
Cinând bărbia'n mână, el, fața sa bolnavă,
Infrigurată par'că și liniștită ține.
Alunecă... O dungă tot mai aproape vine
Tăcere... Nici un sunet în aerul văratic,
Corabia sărută limanul singuratic.

Ștefan I. Nenișescu

SEARA LA MIORCANI

Ești din satul alb și vino să vedem ca de pe plajă
Cum, lățindu-și unduirea, vine unduind pământul,
Largul ocean pacific ce-și încremeni avântul.
Suflete, privește bine și de-acuma ține strajă,
Căci coboară înserarea și ne bate'n față vântul.

Ritmic, lanuri nesfârșite mișcând valul lor de spice,
Îl pornesc din capul zării ca să'l frângă'n cap de sat;
Îl izbesc de-un dig de cridă, îndârjit și îndesat;
Îl respiră printre case, ce se'ncearcă să'l despice,
Și'n ogrăzi îmbălărite, străbătând, l-au revărsat.

Ca un far de piatră, turnul, dârz biserica și ridică.
Clopotul de seară-i paznic vecinic trist și vecinic treaz...
O cireadă răslețită la pășune pe islaz,
Pare-un stol de pasări albe ce se lasă fără frică
În furtuni, pe pieptul verde al înaltului talaz.

De praf alb umflându-și pânza pe albastrul depărtării,
Navighează șarabane: repezi luntri de pescar,
Și în urmă fuge drumul, ca o pârtie de var
Peste valuri, spre coșare potmolite'n largul țării
Ca vapoare părăsite de demult de marinar.

Și păreați în miezul serii, ce conturul vă'necase,
Voi, înalte ierbi cosite, voi sulfine mici, și voi
Flori de câmp neadunate și culcate în trifoi:
Alge verzi și anemone, palide și lungi sargase,
Înșirate pe nisipuri de-al reflexului șivoi.

Dar țărani cu grebla'n mână, adunară goemonul,
Lângă-o mare de fânețe, pe un țărm închipuit.
Și un clopot, de departe, de vecernii a vuit,
Și din port în port plutește și se înmulțește zvonul,
Și treptat, din undă'n undă, cântecul s'a mântuit.

Se'noptează... și câmpia își ascunde oceanul...
Suflete, ce'n scoica nopții ești bolnavul mărgărit,
Pentru pământene drumuri ori-ce suflet e oprit,
Dar privește cu nesațiu, deodată, la limanul
Oceanului ce-acuma transparența și-a mărit.

Fără valuri, fără maluri și cu luciu de fosfor,
 Peste tine își boltește limpezimea ideală,
 Marea cea adevărată, nălucită și reală,
 Unde trupul nu mai este pentru visuri necrofor,
 Unde inima nu minte, unde dorul nu înșeală.

Liniște desăvârșită... Cu lumina ei verzuie
 Pâlpâe în farul umbrei, pe un țărm divin, o stea,
 Și desfășurându-și pânza, norul ne mai vrând să stea,
 În chip falnic de galeră spre țării încet se suie...
 Dar galera se scufundă și rămâne numai ea.

Suflete, te pregătește, vântul serii bate încă...
 Ce corăbii ne vor duce, vis și trup, la Dumnezeu?
 Clopotul de seară sună de plecare și mereu
 Faruri noi se-aprind în stele pe un țărm de crez și stâncă.
 Pe un țărm la care poate n'o s'ajungi nici tu, nici eu.

Ion Pillat.

Oblonul

*Când pentru mine ceasul de somn bătuse iar,
 Când lampa din odaia copilului eșise,
 Lăsându-mă în umbra obloanelor închise,
 Ducând cu dânsa ziua cu chip familiar,*

*Când, singur pe al nopții necunoscut hotar,
 Simțeam—cu ce durere!—că tot mă părăsisese
 Și adormeam departe de ce-avusesem, mi se
 Umpleau de lacrimi ochii și pieptul de amar.*

*Dar mă treziam deodată zâmbind în dimineață,
 Căci deschizând oblonul, părinții mei, c'un semn
 Imi dăruiau o lume de-azur și de verdeață.*

*Azi mă gândesc la noaptea coșciugului de lemn,
 La Tatăl meu din ceruri, la mâna ce-a să vie
 Să-mi dea, crăpând mormântul, lumina pe vecie.*

Ion Pillat.

VECHIUL EDINBURGH

Ii zic așa, fiindcă mai este un Edinburgh: cu străzi drepte, cu vitrini luxoase, cu tot dichisul modern. Dar pe mine m'a atras Edinburghul de altă dată, care te strămută cu gândul în plin ev-mediu. Sus, pe o stâncă, se înalță castelul, aruncând ca o umbră de amintiri istorice asupra întregului oraș revărsat în grămezi sure. Și cum scobori, pas la pas, sunt clădiri, sunt ulicioare, sunt rămășițe în legătură cu oameni și întâmplări din trecut. Iacă turla cu vârful în diademă regească a bisericii St. Giles, unde a predicat John Knox! Mai încolo, deasupra unei anticării, e însăși locuința reformistului — o casă de acum patru veacuri, cu mici ferești zăbrelate în lemn. Câteva trepte de piatră, ieșite în stradă, te duc în catul întâi. Aci, pe masă și pereți, se arată o biblie din 1521, cărți de-ale prietenului său Teodor Beza, și altele: manuscrise, portrete, citații, toate vroind să lămurească mai cu dinadinsul faze din viața acestui erou — după cum îl socoate Carlyle; și pe dreptate, de ar fi să luăm în vedere sinceritatea lui Knox, fără teamă și neclintită în păreri. Altfel, însă, a fost unul din religioșii-dogmatici, restrânși în imaginație, cari aduc în preajmă-le ca un vânt de ghiață în stare să stingă cea mai mică licărire de îngăduință cu adevărat creștinească.

În bună parte și lui se datorește puritanismul din Scoția, al cărui caracter aspru și comic totodată s'ar putea vedea din următoarele pilde:

O femeie învinuită de păcat era îmbrăcată într'o lungă haină de sac și așezată la biserică dinaintea lumii pe un scaun osebit, zis al pocăinții, ce se află și astăzi la muzeul din Edinburgh. David Hume căzuse odată într'o băltoacă de lângă castel. Fiind în primejdie, a strigat pe o femeie, care tocmai trecea pe drum. Dânsa apropiindu-se: „Nu ești tu Hume ateistul?” Și n'a fost chip să-i ajute, până ce filozoful n'a rostit cu glas tare crezul și rugăciunea. Apoi Duminica era păzită cu

atâta sfințenie, încât și găinilor s'ar fi fost oprit să mai ouă în ziua Domnului.

Intr'o astfel de lume a venit să domnească Maria Stewart; ea, care fuse crescută la Curtea Franceză a lui Henric II, în mijlocul petrecerilor galante, în largul pornirilor umaniste și în resfățul noilor adieri poetice ale lui Ronsard și Du Bellay. La sosirea în Edinburgh, când mulțimea eși s'o preîntâmpine, odată cu cheile orașului, îi se înmână și o biblie; iar Knox avu grija să noteze în *Istoria* sa, că regina „a încruntat din sprâncene și a trecut-o unuia din suită”. Și murmure de nemulțumire se auziră în curând. Protestantii, cari se plângeau înainte de persecuție, nu dau voie acum a se sluji în alt rit nici în capela palatului. Fanatism religios deci, și vrăjmășii între nobili, și intrigi ale statelor din afară ce râvneau la stăpânirea Scoției; și deasupra greutăților fără număr, când biruitoare, când biruită — nu atâta de ele cât de îmboldul pasiunilor, se ridică însăși personalitatea reginei. Are într'însa un farmec nespus de atracție, cu taina aceea de lucruri adumbrate în legendă și cu ceva predestinat, cari o pun, laolaltă cu Cleopatra Egiptului, între marile figuri romantice. Câți scriitori, în rând cu Schiller, Scott, Swinburne, nu s'au înșpirat de ea!

Palatul Holyrood stă și acum la marginea orașului. Și tocmai încăperile, cari închid în muțenia lor înțelesul multor sbuciumări sufletești ale reginei, sunt mai puțin schimbate, păstrând câte ceva din mobila veche: stingher colo patul cu baldachin, cam șters de vreme, tapetul cu povestea lui Faeton, iscusit brodată de mâna ei o cutie de lucru... Și fioroasă nălucește dinaintea ochilor scena omorului în budoar — regina care stă la masă în tovărășia lui Rizzio, când pe ușa unei scări ascunse apare ca din pământ, urmat de complotași, Darnley! Smuls e atunci Rizzio de lângă ea și străpuns de pumnale și

corpul târît în sala de primire; unde altă dată și acel nefericit de Chastelard fu îmbrâncit, plătindu-și cu viața îndrăzneala de a se fi strecurat noaptea spre patul reginei, unde iarăși Knox într'un rând, neînduplecat de rugăminti, și lacrimi, fu poruncit să iasă. Iar el, oprit în anticameră, cu înfățișarea unuia din profeții bibliei, asemuindu-se poate cu dânsii în rostul său, izbucni deodată către femeile curții ce umblau împrejur în răsete nepăsătoare și încărcate de podoabe:

„O, frumoaselor doamne, cât de plăcută v'ar fi viața, de-ar fi să fie mereu, ca să putem trece apoi la cer cu toate aceste veselē găтели! Dar vai, urâcioasa moarte are să ajungă, de vroim ori nu vroim...”

Din palat o iau pe drum în sus. La biserica zisă Canongate mă abat o vreme. În cimitirul ei se află mormântul poetului Fergusson, însemnat și prin aceea că epitaful este de Burns; și de Burns — din câștigul ce-i aduse întâiul său volum, este și monumentul simplu. Desigur, același simțământ înalt din *Epigonii* lui Eminescu va fi îndemnat și pe Burns să cinstească astfel amintirea unui premergător al său în poezia Scoției. Mai de o parte un alt mormânt, pe a cărui lespede sub o urnă în zid, citesc:

„Aci zac rămășițele lui Adam Smith...” Economistul locuia undeva în apropiere; colo, dealungul unei fundături mă uit și dau într'o încăpere joasă, cu miros de umezeală, boarfe svârlite în neordine, și nimeni... doar un copil plânge uitat în leagăn: țipătu-i scăzut de oboseală mărește oarecum golul dinjur, pe care-l simt cu atât mai mult, gândindu-mă la câte preocupări de belșug intraseră în scrisul

Bogăției Națiunilor! Insuși titlul sună ironic în mijlocul unei atari lipse, ori încotro te-ai întoarce. În față o casă cu nume cunoscut de nobleță ca aceea a lui Queensberry e acum ospătărie pentru flămâzii din oraș. De amândouă părțile drumului, ganguri se lungesc în curți reci, triste, cu aerul închis de ruină, parcă și mai sărăcăcioase în decorul de rufe ce atârna pe frânghii — curți, unde intrări se cască ici-colo ca niște guri de beciuri, și din ele scări întunecoase duc în caturi nu mai puțin întunecoase, și pe scări încet coboară, trec, se mișcă în peripeții numeroase umbre de ființi din romanele lui Scott. De ici-aminte mai aproape, deasupra unor porți, pe ziduri și sub streșini năpustite de ani, vezi încă stăruind vre-o frescă de artă, vre-o emblemă cu ciudate podoabe în piatră, pajura vre-unei familii stinse de altă dată ori vre-un balcon părăsit, din care nimeni nu se mai uită. Multe fereste privesc deadreptul în cimitire vechi, unde, umblând pe iarbă, auzi și zvoana mărunță de prin case; ideea morții învecinate se amestecă astfel în traiu-le zilnic, fără să-i turbure, ca ceva de tot obicinuit. Într'unul din aceste cimitire caut pe Hume, într'altul pe De Quincey, maestrul evocator al visurilor opiului. Și merg înainte. O droae de băeți desculți se țin după mine și-mi cântă pe nerăsuflăte: „Aci a stat cutare în cutare an, dincolo...” Dela un timp mă supără asta. Le spun să tacă. În lăsarea nopții pline de vuete ce scapă din taverne o jale fără margini mă apucă. Oare ce s'a ales, îmi zic, din atâta bogăție de viață și atâtea frământări și râvne și străduinți decât niște simple date și nume de clădiri, cari și ele vor cădea odată în risipă... Și apoi?

M. Beza

PUNEREA LA PUNCT

Schiță

Ocolirile erau specialitatea colonelului nostru, a cărui faimă de frontavoiu o recunoscuse chiar domnul comandant al Corpului de armată. Baza lor, ne spunea el, cu orice ocazie, sunt *ochii și cotul*. Pentru a instrui pe oameni și a ne învăța și pe noi meșteșugul, procedă dela simplu la compus: la început un om, unul singur, cel din lăuntru, pivotul sau vârful înțepat al compasului, cum explică el arătând cu degetele, celor fără știință de carte. Pivotul avea datoria să amețească învărtindu-se în loc, să calce de sus, să îndrepte ochii fără a întoarce capul spre *regulator*. Acesta era omul din afară, deocamdată numai închipuit și însărcinat să descrie arcul care avea să cuprindă ocolirea.

Acesta era tot secretul mișcării.

Da! Dar ce chin, ce grijă, câtă răspundere pe capul unui recrutar, luat dintre cei mai slabi de minte, pentru a dovedi temeinicia metodei sale! De aceea, nimeni în regiment n'a reușit să prindă bine, bine de tot, secretul ocolirilor, de oarece omul îngrozit se lepădă de pivot, luându-și lumea în cap, chiar după prima ședință.

Dar și când reușea colonelul să adauge unul câte unul, om lângă om și să miți-i învărtească, înțeleștați în degete, strâns legați de pivot, spectacolul era impunător.

— „Rap... rap... ochii... ochii... cotul... cotul“, strigă el transfigurat, în timp ce într'o mișcare perpetuă, oamenii regimentului se învărteau pe un singur rând înrâurați de nădușală, ocolind par'că pământul, bătătorindu-l să nu mai crească iarbă, săltați puternic de un pluton de gorniști ce le sunau din spate.

— „Pivotul... pivotul... îngrijiți pivotul, că-i mare lucru“, ne spunea el pe înserate când părăseam în grup cazarma.

— „Degeaba domnule Colonel, oricât

ne-am munci, ca d-voastră tot n'o să facem“.

— „I-auzi acuma, na!“.

— „D-voastră aveți experiență mare“.

— „I-auzi comedie!“

— „Nu e asta, domnule, e talentul omului...“

— „Altă drăcie! O, fi nu zic, dar piceperea mea sau talentul cum îl numiți d-voastră reprezintă 30 ani de muncă; ocolirile mi-au albit părul și mi-au mâncat sufletul. Două lucruri am cunoscut în viață: casa și cazarma. Munciți, munciți că și eu am muncit, învățați că și eu am învățat. Ce! D-voastră nu sunteți oameni ca și mine? Meșteșugul l-ați văzut; „pivotul“, formați-vă pivoturi. Dacă pivotul e bun...“

Intr'o zi aprinsă de vară, pe când la rândul meu exercitam ocolirile, care nu lipseau din program, colonelul răsări pe nesimțite lângă mine.

— „Nu merge, hai?...“

— „Domnule Colonel...“

— „D-voastră credeți că ocolirile sunt așa un bagatel... le dați peste cap... făș... făș... poftim la masă, hai?...“

— „Domnule Colonel...“

— „Ce domnule Colonel..., merge ori nu merge, răspunde-mi aici?“

Colonelul nu suferea contrazicere. După o clipă de ezitare, hotărâi să mă dau învins și exclamai cu descurajare adâncă:

— „Nu merge, domnule Colonel, nu merge de loc“.

— „Nu merge, văd și eu că nu merge, dar vorba e să-mi spui de ce nu merge. Aici să te văd! mă întreabă cu tâlc și radios colonelul.“

— „Flancul stâng face pasul prea mare...“

— „No!“

— „...asta..., prea mic, voiam să zic“.

— „No!“

— „Nu ridică îndeajuns piciorul“.
 — „Tă...“
 — „Nu îndreaptă ochii spre regulator“.
 — „Aș... Nu e pe ghiceală d-le ofițer, e pe știință. Râd Bulgarii de noi d-le ofițer, e pe știință nu e pe ghiceală...“

— „Spune tu, sergentul ăla cu nasul strâmb...“

— „Trăiți don'Colonel... trăiți don'Colonel...“

— „Spune tu căprar... nu tu, ălălalt...“

— „Trăiți don'Colonel, flancul stâng face pasul prea mare“.

— „No!“

— „Ori mă tem că prea mic...“

— „Vai de păcatele voastre...“

Apoi clătînând din cap, zise cu compătimire :

— Voi nu vedeți că pivotul nu e așezat în punct ? Hai, dați-vă la o parte“..., se răsti el disprețuitor, înlăturându-ne cu mâna și înfipt cu mâinile la spate în fața

sergentului Udrea, cel mai falnic pivot din regiment, începù :

— „Deschide piciorul drept... mai... mai... prea mult... prea mult... mai închide pe stângul... mai... mai... ce nu știi să închizi piciorul ? Sergent, hai ?“ și fulgerat în palme ce curgeau ca ploaia, sergentul Udrea deschise și închise când un picior când altul, ridică și lasă aci prea mult, aci prea puțin umerii, se plecă înainte și pe spate. cu ochii plini de lacrimi reținute, cu buza sângerândă, cu bărbia așa cum se scrie la carte, deasupra gulerului fără a-l acoperi.

Stabilindu-l definitiv cu o ultimă palmă, dată cu dosul mâinii și fără vlagă, frontavoii ostenit, se întoarse în fine către noi și ne spuse ca dela catedră, în continuare :

— „Acuma, după ce am pus pivotul la punct...“.

Maiorul G. Brăiescu

PĂRĂSIRE

*Trec orele privind dela fereastră
 Peste aleile de tei în floare
 Trec orele stând nemișcat în soare
 Uitat de-oparte ca o plantă 'n glastră.*

*Cadența pașilor depe trotuare
 Rămasă trist în inima-mi bolnavă,
 Ca o pendulă în tăcerea gravă
 A unei săli pustii și mortuare.*

*Căldura soarelui tot mai ferbinte
 Topește 'ncet aducerile-aminte
 Și valul de viață ce mai bate...*

*Și ca într'un cavou, parfumuri grele,
 Se 'nalță din coroanele uscate
 Pe piatră albă-a tinereții mele.*

Eugen Todie

Literatură

Literatura anului 1919

II

Mai e o înfățișare a prozei din acest an, mai puțin însemnată din punctul de vedere artistic dar mai caracteristică. E literatura inspirată în genere de război și care variază dela notele fugare, aproape reporteristice, și până la impresionismul literar cu mai multă îngrijire artistică. Mai toată această literatură s'a publicat întâi în paginile ziarelor.

E un fapt nou. Războiul a avut acest efect de democratizare asupra literaturii: Apropierea de publicul larg al ziarelor. Intre ziaristică și literatura la noi a fost întotdeauna o barieră rareori încălcată. Întoarcerea către mulțimi, a dus însă pe nesimțite la această promiscuitate literară. Azi e aproape un gen nou pe care îl vom găsi nu numai la noi, dar și mai bogat încă, în celelalte literaturi. L-ași numi, *literatura democrației*, din lipsa unui termen mai bun. În Franța eel mai mare succes literar, acum a devenit mondial, îl dețin romanele ziaristului H. Barbusse. E o literatură de actualitate și mai cu seamă o literatură răsărită din impulsunile sufletești ale mulțimilor de azi. Literatura franceză toată e împărțită în marea desbatere a celor două tabere, a „Internaționalei intelectualilor“ și a Partidului inteligenței“. Scriitorii francezi cei mai de seamă au devenit ziarști. Curentul e caracteristic și el prezintă aceeași înfățișare și în Rusia, unde un Gorki e azi învățătorul popoului prin ziarul său din Petrograd ori în Italia unde un d'Annunzio ia locul lui Garibaldi Pretutindeni democrația pătrunde în literatură. pe toate ușile. Domnia mulțimilor a creat un gen nou, cu mai puțină valoare artistică de sigur, dar cu mai multă valoare socială.

Și genul acesta îl avem acum și noi. Din producția ultimului an va trebui să însemnăm activitatea ziaristică a d-lor I. Brătescu-Voinești Al. Vlăduță și N. Iorga. N'a fost literatură, dar totuși ne găsim în marginea literaturii. Ziarul începe să devină și la noi o formă literară. Și e un bine.

Cât privește literatura proprie a războiului, vom însemna volumele d-lui Corneliu Moldovanu ¹⁾ și ale d-lui Eugen Lovinescu ²⁾. Sunt îndemnuri frumoase, sunt imagini prinse din fuga clipelor, documente prețioase poate pen-

tru mai târziu, fixate într'un stil îngrijit dar atât. Literatura rămâne încă îndărăt.

Singurul volum în genul acesta, care trece însă și dincolo de însemnătatea ziaristică, e acela al lui Nichifor Crainic ³⁾ E în el o prelucrare artistică ce îi dă altă viață. Momentele fugare din goana nebună a războiului, evocări de chipuri și amintiri, imaginile de o clipă pe care strada și le oferă în treacăt, sunt prinse în căldura unui suflet mai puternic decât realitatea. Paginile de impresionism ale lui Crainic trăiesc tocmai prin acest palpit al emoției pe care poetul a știut să-l pună și în efeme-rele file ale ziarului. „Icoanele Vremii“ cuprinde însă și bucăți scrise sub altă inspirație decât a războiului. Sunt poate și cele mai bune: Bucățile de evocare a câtorva figuri din literatura noastră, sau bucățile însuflețite de misticismul biblic ce alcătuiesc ciclul din urmă al volumului. Nu e numai literatura-film ci și literatură sufletească. Sub haina nepretențioasă a impresionismului se ascunde și căldura emoției și a ideii. E într'un cuvânt o literatură vie.

Va trebui să ne oprim apoi la cele trei cuvântări tipărite de d-l V. Pârvan ⁴⁾. Cu ele intrăm de sigur în cadrul oratoriei. D-l Pârvan pune însă în oratoria sa atâta lirism, și atâta poezie formală, încât cuvântările sale de multe ori țin mai mult de literatură. Cele trei cuvântări la care ne referim, le socotim în adevăr între cele mai bune producții literare ale anului. Nu e vorba numai de frumusețea inspirației lor, dar mai cu seamă de a stilului unic în literatura noastră prin eleganța lui academică și prin desăvârșita noblețe a tonului D-l Pârvan e creatorul stilului academic românesc. E o solemnitate neobișnuită și un aer de oficiu înalt ce se desprinde din fiecare pagină a acestor cuvântări, în care poezia se amestecă și cu o anume viziune mistică a lucrurilor. D-l Pârvan aduce astfel literaturii noastre aproape un gen nou.

Am spus despre teatru că e dintre genurile noastre de maturitate mai bine reprezentate. E adevărat; nu însă pentru anul acesta. 1919 a fost pentru teatru o undă coboritoare. Piesele n'au lipsit, dar le-a lipsit valoarea artistică. De le vom înregistra titlurile va fi de ajuns pentru documentare.

Am avut absurditatea dramatică intitulată „Femeie“ a lui Em. Nicolau, cele două incoerențe, ilustrate numai prin costume și decoruri costi-

1) C. Moldovanu — *Sărbătoarea pâinii — Maies-tatea morții.*

2) E. Lovinescu — *Pagini de război — In cumpăna vremii.*

3) Nichifor Crainic — *Icoanele vremii.*

4) V. Pârvan — *Un cântec de jale și un cântec de biruință — Parentalia* (în „Luceafărul“).

sitoare, ale d-lui I. Peretz : „Bimbașa Sava“ și „Mila Iacșici“. Am avut în sfârșit farsa lui G. Diamandy, „Una dintr'o mie“, cu unele calități literare, dar fără valoare teatrală, și încercarea neisbutită a d-lui gen. Al. Văiloianu intitulată „Amurg“ (Cer scuze amicului Artur Enășescu pentru această nepotrivire de păreri!).

Dintre autorii cu succese mai vechi în teatrul nostru numai d-l Caton Teodorian ne-a dat o piesă nouă, căzută de altfel și aceasta cu destul sgomot. D-l Teodorian pare că și-a epuizat inspirația dramatică odată cu „Bujoreștii“. „Comedia inimii“ nu face nici-un pas dincolo de unde ajunsese cea dintâi. Genul dramatic al d-lui Teodorian nu e de altfel dintre cele menite să trăiască prea mult, și „Bujoreștii“ și „Comedia inimii“ nu sunt comedii, cum îi place autorului să le întituleze, ci melodrame. Nu e comedia care descarcă râsul, care oferă caracterizări comice, și care e psihologică sau de moravuri. Aceasta e adevărata comedie. Teatrul modern a inventat și genul hibrid care ține și de dramă și de comedie, în care interesul de căpetenie e desfășurarea subiectului, în care nervul e tragic, dar care, printr'o convenție, se sfârșește senin, prin împăcare și recunoaștere a moralului. E melodrama însăși din care nu s'a eliminat decât orchestra, și care nu e comedie decât doar prin seninătatea sfârșitului în care ghicești parcă un suris intelectual. Așa fusese „Bujoreștii“ și tot așa e și „Comedia inimii“. O temă sentimentală cu mai mult patetism decât dramatism cu o stăruitoare preocupare morală și cu desnodământul înecat în lacrimile ușurătoare ale împăcării. Nu lipsește nici artificialul regășirilor neașteptate după mulți ani de despărțire, nici patetica iubire a două surori pentru același bărbat și nici chiar tema de epilog a unui sanatoriu în care cele două surori își revarsă iubirea asupra aceluiasi bolnav. Intreagă această atmosferă sentimentală și călduță, cu tipul liric și duios al lui Amos pe care îl regăsim, cu mai puțină amploare, și în Scodrea din „Comedia inimii“, cu conflictele destul de puternice dar nici-odată tragice, toate trădează temperamentul melodramatic al d-lui Teodorian.

Ne vom putea da seama de valoarea teatrului românesc din acest an, adăugând că între piesele noi „Comedia inimii“ a fost cea mai bună.

E însă un gen a cărui undă coboritoare a bătut recordul adâncimii. E critica literară care a dispărut în misterele neamului. Poate că puteri tainice o vor scoate mai târziu la lumină. Să o așteptăm. Iar până atunci, în fața neantului, reculegere și tăcere..

Dar ideile? E umilitor de sigur să mărturisim că n'avem idei. Dar nu le avem. Nu ne-ar putea rămâne decât această singură sofismă consolatoare: Vremea realităților, nu e vremea ideilor. Cine-va a încercat chiar o propagandă anti-intelectualistă¹⁾: Intoarcerea la realitate și părăsirea bibliotecilor. Gestul poate fi simpatie mai cu seamă într'o vreme când pragmatismul e în marș. Nu știm însă dacă el e și necesar aici, la noi, unde prea multa cultură n'a fost nici-dată o povară a creerelor și unde semidoctismul e încă zestrea curentă a intelectualilor noștri.

De alte „cărți de idei“ nu-mi amintesc²⁾ Singura publicațiune cu o valoare deosebită e revista trimestrială a „Asociației pentru studiul și reforma socială“, de sub direcția d-lui D. Gusti³⁾ E prima încercare de sinteză culturală ce se face la noi. Într'un mediu în care specializarea intelectuală nu e prea mare — cultura noastră n'a eșit încă din faza omogeneității primitive — încercarea specialiștilor din această grupare e demnă de toată atenția. Arhiva apare însă tocmai în vremuri când lumea e mai grăbită și mai puțin dispusă pentru studiile de lungă răbdare ale specialiștilor. De aceea și activitatea ei din acest an n'a putut fi destul de întinsă. Oricum, e un început în care se pot pune mari nădejdi.

Și-acum să ne întoarcem încă odată asupra anului. Să răsfoim revistele. De nu vom întâlni prea multă artă trainică, în paginile lor e totuși sinceritate. E tălmăcirea gândurilor de fiecare zi care fac pulsul literaturii.

Caracteristica revistelor din acest an a fost polemica. Tăcerea îndelungată din vremea războiului a produs mulți guralivi acum. Revistele au devenit adevărate supape de descărcare. Scriitorii se adună. Vechile biserici își refac gospodăria stricată și își iscodesc vecinii. Polemicile s'au ținut lanț. Unele au pasionat chiar. Ele n'au avut însă nici-o virtute creeatoare. Nici principii și nici personalități n'au eșit la iveală. Au fost mai mult discuțiuni personale care au căzut adeseori în trivialitate și scandal. Și revistele sunt cea mai limpede oglindă a conștiinței noastre literare.

Concluziunea? Suntem prea mult tulburați de pasiunile pe care războiul le-a răsvrătit în

1) Colecția de broșuri intitulată „Cărțile galbene“.

2) Volumașul de cugetări al lui Lucian Blaga — *Pietre pentru templul meu* — ar fi trecut cu totul nevădit în seamă de nu apărea odată cu poeziile. Notez de asemenea, mai mult din conștiințozitate, voiumul d-lui I. Brucăr — *Încercări și studii*.

3) Arhiva pentru studiul și reforma socială.

noi. Iar arta cere seninătate. E o anume desprindere de clipa în care trăim, un anume înpersonalism care face obiectivitatea trebuincioasă și artei ca și științei. E însă tocmai aceea ce ne lipsește acum. Războiul pune în locul obiectivității, tonul discursiv și de polemică ce alungă adevărata inspirație. Ceji vechi au observat-o: În război muzele tac. Adevărul e însă că muzele tac încă multă vreme după război. Genul războiului nu e nici cel liric și nici chiar epica. E retorica. Și polemicele aprinse în jurul atâtor chestiuni mai mult de morală decât literare, sunt doveditoare. Chiar dacă nici în acest gen n'am putut produce nici-o capodoperă, preocuparea totuși am avut-o. E un lucru care de altfel se poate verifica în toate literaturile europene, și care deci nu ne desonorează.

Nu ne desonorează, dar nici nu ne scutește de mai bine. Și arta nu vine înaintea celui ce n'o caută. De aceea va trebui să legăm mai multe nădejdi de anul ce urmează. Poate că, mai odihniți sufletește, vom isbuti să întrezărim de-acuma mai multă frumusețe.

Al. Al. Busuioceanu

Teatru.

Hamlet

Am văzut din nou, pe scena Teatrului Național, murind pe Hamlet.

Sub atâta suflare de patimi excesive și crime pânza zugrăvită care închipuia pereții se înfloră de sus până jos, scândurile șubrede trosneau de prăvălirea trupurilor, după cum, sub gestul iritat al prințului adolescent, ușa trântită, mișcă edificiul cu amenințări de prăbușire. Ca într-o viziune halucinantă, castelul dela Elsinore se clătină din temelii cu amplitudini mari.

Drama se petrece la fărâma mării și în sălile amintitului castel. Despre acestea din urmă să nu ne facem o idee deosebită. Intre masă și scaun — atâtea câte găzduște un cărbunar în coliba lui — spațiul era larg pentru evoluțiunile lui Hamlet. Jițurile regale însă erau cu totul nepotrivite fastuoasei cruzimi ce trebuiau să odihnească. Cum? Pe niște droturi sfărâmate se frământă griji mult mai vulgare; pluşul ruinat primește trapezul mâinilor duse la tâmpile din palini mult mai puţin auguste. Claudiu și Gerluda, regele și regina, detronați într'un astfel de interior păreau că naufragiază, pentru a doua oară, în complicități și asasinate comune. Majestatea crimei lor era știrbită. Îndoită cădere a păcatului și a mizeriei!

Reg să fiu bine înțeles. Vreau să vorbesc de

lipsa de perfecțiune a amănuntului, de absența armoniei întregului care impresionează atât de neplăcut prin înfățișarea stăruitoare a unei delăsări și inacurateți penibile. De sub exterioruri strălucitoare fănesc dedesubturi îndoelnice. Observarea aceasta o facem la reprezentarea lui Hamlet. Lucrul mai are o importanță.

Tragedia antică se reprezintă în fața unei unice perdele căzând în falduri simple. Câteva trepte, uneori, așezate într-o parte a scenei, complectau tot decorul. Erau atât de puține raportări la realitatea zilnică a vieții în aceea, încât un utilaj mai complex ar fi fost de prisos. Apoi, însăși concepțiunea antică a dramei, în care umbrele omenesti imitau pulsația unei logice inflexibile, invitau la contemplarea spectacolului vieții, transparent de sensuri superioare. Printre împiedicările aparatului casnic, concepțiunea aceasta ar fi devenit inexpresivă. Tragedia antică era văzută într'un plan abstract. Ea atacă problema existenței însăși. Era necesar ca eroii, proiectați pe albul perdelei din fund, să ne destăinuiască limpede ritmul mișcării lor, poruncite de Destinul plutitor în cerul de noapte al reprezentației. Printre lucrurile domestice acțiunea și-ar fi pierdut din limpezime, din noblețe și semnificare.

O idee aproape la fel stăpânește tragedia franceză; și aci: o simplă draperie dată puțin la o parte asupra unei zări îndepărtate în care se leagănă un palmier sau o draperie animată. de o coloană, o urnă ridicată pe o balustradă; atât.

Trăim însă altfel și altfel concepem drama. Vieța noastră se amestecă printre lucruri. Avem atâtea nevoi: îndrăgim obiectele ce ni le satisfac; detestăm pe cele ce ni se pun în cale. Nu cred ca în închipuirea totdeauna personificatoare a omului, noțiunea unei „mobile incomode“ să fi răsfrânt un sens mai antipatic și mai viu. Vaste mitologii se urzesc astfel în jurul nostru. Și în pânza atâtor relațiuni suferim influențe funeste sau binefăcătoare. Sunt sugestiuile tehnicii noastre complicate. Un vas, reliefurile aninate în perete, covorul, masa incrustată, scaunele din colțuri; în interiorul cel mai modest sunt o mie de asociații care fixează până la imobilitate vieța omului E cu neputință să te desparți pentru totdeauna de ele fără ea, în același timp, să nu simți că existența ta e sdruncinată. Dimpotrivă, nouitatea înconjurimei te ofensează. Sufletul tău pare că trebuie să se desfacă pentru a se țese din nou. Crepusculara luminează a cugetului în care te miști cu ușurință, printre mobile, s'a risipit. O lumină crudă a năvălit deodată. Ești chemat din toate părțile. Vieța în propriul tău interior a devenit o problemă în-

semnată. Până la domesticirea lor, până la învâluirea lor în tăcere și umbră, lucrurile se răsboiesc cu tine, și se împotrivesc, te insultă.

E mizeria sedentarismului.

Drama modernă a trebuit să se resimtă de aspectul acesta al vieții cufundate în amănunt. Sensul general și spontan al existenței s'a ascuns. Unei mari complexități a înconjurimei îi corespunde o mare complexitate a notelor sufletești și a relațiilor. Personagiul dramatic modern nu mai este introdus în scenă pentru a schița o frescă simplă și expresivă prin sine. El experimentează penibil și numeros. Semnificarea umană nu este dată mai înainte pentruca actorul să vie să demonstreze; ea se înalță, mai apoi, dar cu atât mai grea, din iluziunile vieții.

Inchipuiți-vă, pentru adevăr, drama lui Bataille jucată pe fondul unei perdele albe. Toată atmosfera de caldă voluptate în care sufletele se sbat zadarnic pentru a se descleștă din fatalitatea zilnică ar pieri; am fi lipsiți de întreaga atmosferă a dramei. Acțiunea s'ar desfășura într'un plan unic, fără rezonanță și fără adâncime. Dimpotrivă, în mijlocul lucrurilor, cu gesturi ce întârzie printre podoabe sterile, tângitor de somnolența lor, oamenii dramei ne-apar altfel. Acțiunea lor neapărat schematică se îmbogățește dintr'odată. La sunetul dominant, mirade de impresiuni mici vin de se organizează în jurul său, o sprijină, o întăresc, îi dă o complexitate vie, îi creează un fel de perspectivă acustică. Cuvântul pronunțat în scenă, fapta săvârșită trezesc la fel ecouri numeroase. Întreaga realitate convergentă vine să le sprijine. E o solidaritate ascunsă dar reală, în afară de care întreaga viață devine o abstracțiune.

Intr'o astfel de lumină am fi vrut să-l vedem pe Hamlet. Sprijinită de sugestiunea lucrurilor, drama lui Shakespeare s'ar fi modernizat. — Mai întâi, regele și regina, slab caracterizați de dramaturg, mișcați într'un decor adevărat ar fi pierdut din fașa lor aparițiune melodramatică și ar fi câștigat în realitate și adâncime. Să se înțeleagă bine lucrul acesta. Creațiunea nu s'ar fi putut schimba în întregime, ea ar fi fost numai ajutată. Așa cum i-am văzut însă, plimbându-se printre dispozitive de carton, ei resfrângeau un convențional supărător ce se adăoga la convenționalul creațiunii lor. Așezați, dimpotrivă, printre lucruri reale, ei ar fi răsfrațt cel puțin la exterior oarecare lumină de adevăr. N'am mai fi avut pe Regele și Regina melodramelor, dar un rege și o regină, așa cum trăiesc în casa lor. Rigadele lor aparițiuni s'ar nuanțat și cu aceasta ar fi

dobândit mai multă viață. O anumită nuanță e ceea ce caracterizează și ceea ce distinge. Un om viu se deosebește de omul-automat al lui Vaucançon printr'o oarecare libertate a atitudinii, printr'o certă impresionabilitate și adaptare ¹⁾.

Hamlet însuși ar fi avut de câștigat. Mono-loagele sale umplu lungimea tuturor actelor. Aflăm totul din povestirea, ce zic? din reflexiunile și apostrofele sale. Cele ce se întâmplă sub vederile noastre nu vin decât să alimenteze verva sa nesfârșită și paradoxală. În sălile goale ale castelului personagiul acesta declamă; în camere familiare el s'ar întreține cu sine, s'ar destăinui în șoapte. Pentru lungile sale reverii și lecturi, o încăpere scăldată în lumini de vitralii, cu tomuri, imagini și arme ce bine s'ar întovărăși melancoliei acestei existențe! Tot ce detună în aparițiunea sa, toate ecourile trimise pentru auzul sălii s'ar îndulci în catifeaua draperiilor. Unui Hamlet solemn i-ar lua locul un Hamlet familiar. Il vedem întârziând printre lucrurile triste de stăpânirea regelui uzurpator. Intr'un fast ce nu-i aparține, l-am vedeà pe acesta din urmă caracterizat mai adânc în situația sa.

Lucrurile ar sprijini drama cu sugestiunile lor. Situațiile s'ar desprinde mai expresive în perspectiva lucrurilor mute.

Las intuiției fiecăruia justificarea mai deplină a acestui punct de vedere. Vom înțelege, toți ceia ce am avut impresiunea îmbătrânirii marelui dramaturg, că un Hamlet trăind într'un spațiu mai bogat caracterizat ar fi un Hamlet renovat.

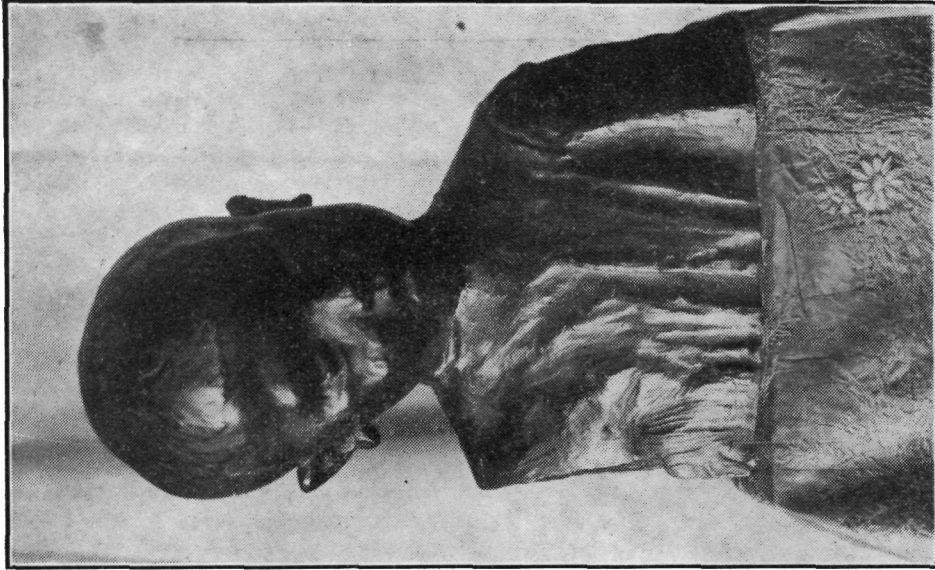
Tudor Vianu

Insemnări.

Ion Creangă. Se împlinse 30 de ani dela moartea marelui povestitor moldovean. Prilej pentru a revizui lecturile copilăriei. Sunt scriitori ai unei anumite vârste, pe care înfrurirea lor n'o depășește. Îi recitești după vreme multă și și se par streini; fraza lor trece fără rezonanță în sufletul tău. Cărțile lor s'au îngropat cu anii pe cari i-ai pierdut.

Ion Creangă trăește neconținut și fraged ca la întâia cetire, de care te desparte totuși o viață trăită. Neapartînând nici unei mode lite-

1). De ce actorii Teatrului Național, de câte ori îmbracă lungile haine medievale, simt nevoia să-și contracțafă glasul, să încrunte privirile, să se întepenească în mișcări stângace? O înțelegere mai omenească le-ar arăta câtă pagubă aduce falșa solemnitate pe care o simulează.

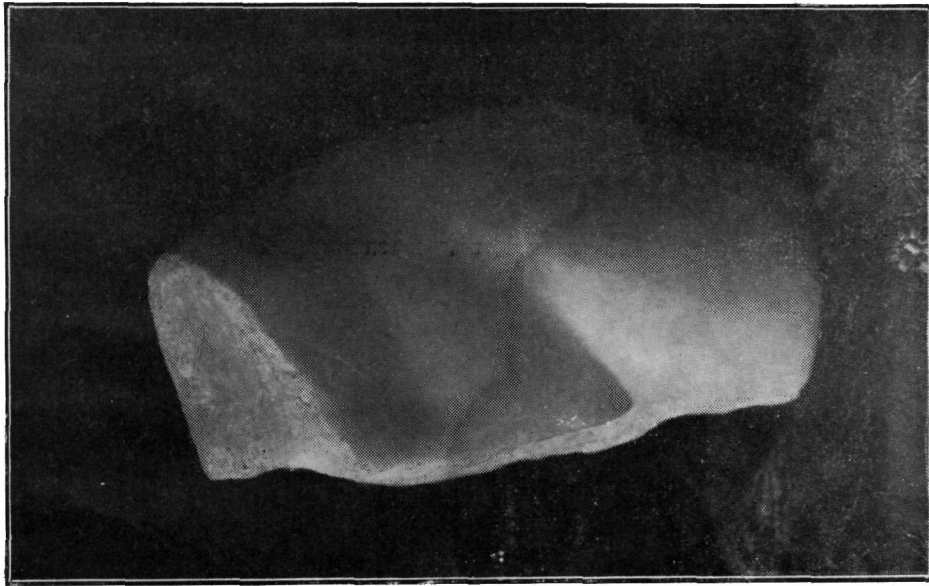

Brâncuș :

CAP DE COPIL

Colecția Victor N. Popp.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Brâncuș :

COAPSĂ

Revista „Luceafărul”.

rare, el nu aparține unei epoci anumite, precum nu aparține unei vârste anumite. Ion Creangă e tânăr, e sprinten, e glumeț și înțelept, așa cum l-am cunoscut întâia oară. Taina acestei linereji ni se pare că stă în împrejurările aparte care au născut pe marele și singularul nostru povestitor. Ieșit din popor, el aducea cu sine acele însușiri de elită care crează ca dela sine arta și literatura populară. La temelia acestei creații nu stă intenția de a face artă, ci mai mult pornirea spontană, adânc simțită și aproape necugetată, către frumos. E intuiția, virgină de orice influențe, care alege lucrurile ce rămân aceleași pentru toate timpurile.

În deobște, cultura alterează această intuiție. Cultura te pune în contact cu spiritul vremii și acest spirit al vremii nu e totdeauna același. El e supus veșniciei schimbării și conține în cea mai mare parte elemente efemere. O intuiție artistică, altotă de cultura timpului, crează în gustul timpului, după rețeta pe care o dă moda literară a epocii. Scriitorii culti s'ar putea zice că scriu cu concursul vremii lor. Și o mare parte din așa zisul succes se întemeiază pe acest concurs și încetează odată cu dânsul. Așa se explică de ce poeți și romancieri, adorați odinioară, nu mai trezesc astăzi niciun răsunet. Spiritul vremii în veșnică schimbare nu-i mai ajută. Ei au îmbătrânit în măsura efemerului cuprins în cărțile lor. Cultura nu e totuși o primejdie pentru creația artistică. Cei ce au darul de a prinde aspectele permanente ale sufletului se servesc de ea ca de un mijloc. Primejdia e când scriitorul ia din cultură moda vremii. O cultură deosebită n'a avut Ion Creangă. Ea nici nu i-a ajutat dar nici nu i-a păgubit. Creangă a povestit cu verva pe care i-o dau singurile și marile lui, puteri, așa cum simcelesc lemnul meșterii populari, al căror meșteșug nici ei nu știu de unde vine. Sunt elemente permanente prinse în paginile lui, de aceea proza lui nu va îmbătrâni niciodată.

N C.

Cuvinte mistice. Din cuvântarea de mulțumire rostită de d. N. Iorga celor cari i-au dat în dar o casă, cuvântare care a avut un caracter de profundă și intimă spovedanie, desprindem rândurile de mai jos. Ele constituie un document sufletesc pentru definirea complexei personalități a celui care le-a spus:

„Eu n'am făcut nimic din lucrurile pe care le-ați pomenit. O spun în toată sinceritatea. Sânt oameni în stare, la un anumit ceas al vieții lor, să declare: iată ce am făcut. Eu nu pot să spun aceasta. Mi s'a spus că am fost și am rămas un copil. Da, am partea aceea bună a

sufletului căpăläresc care stă în a ne lăsa duși de mână de puterile nevăzute care îndreaptă către bine. N'am alt merit decât acesta. Am ascultat cuvinte care nu știu de unde — Sfințiile Voastre o știți mai bine, — s'au rostit în auzul meu. Potrivit cu aceste cuvinte mi-am îndreptat viața și am făcut lucrurile cele mai naturale și mai simple de pe lume. D-voastră veniți acum și spuneți că aceste lucruri au fost bune. Mi se pare și mie că au fost bune“.

Parlamentul și literatura. Din goana pasii nilor politice parlamentul nostru a putut găsi o clipă când să se oprească și asupra literaturii. Evenimentul e atât de rar încât nu putem trece peste el fără să-l însemnăm. De obicei cuvântul de literatură nu se pronunța în burghezele intrări ale camerelor noastre de până mai eri, decât cu prilejul morții vreunui glorios purtător de cuvânt. Și atunci se putea înregistra grotesca întrebare a vreunui liliputan politic care nu se putea dumiri cine a fost de pildă, Carageale să lase în urmă pensie! În parlamentul cel nou literatura s'a bucurat de mai multă cinste. Poetul Oct. Goga a rostit în aplausele adunării, elogiul literaților care au știu să sporească sufletul eroic al poporului nostru în vremea războiului. E pentru prima oară când oamenii noștri politici fac gestul acestei recunoașteri. După triumful îredentei românești din Ardeal, întreținută în primul rând de scriitori, el era de altfel așteptat. Se va cuveni însă să notăm și faptul că recunoașterea aceasta a venit tot din Ardeal întâi.

(A. B.)

Scene militare. În „Sburătorul“ d-l maior Gh Brăescu publică o serie de schițe umoristice inspirate din viața de cazarmă. E un talent nou ce se desvăluie dela cele dintâi pagini. Humorul d-lui Brăescu nu e numai humorul local cu care ne obișnuise literatura militară de până acum. Schițele acestea înfățișează de multe ori momente de comic larg omenesc ce trece peste marginile psihologiei militare. De aici isvorăște și valoarea acestor schițe. Literatura noastră militară s'a oprit până acum la schițele grotești și estive ale lui Tonny Bacalbașa. Tipurile d-lui Brăescu nu mai seamănă însă cu caricatura acelu popular Moș Teacă al cărui comic se oprea la grotescul situațiilor și al cuvintelor. D-l Brăescu aduce un comic psihologic care dă valoare artistică bucurărilor sale. Pentru literatura noastră umoristică e în orice caz o bună speranță.

(A. B.)

În „La Minerve Française“ (15 Nov. 1919) Fagus ne arată adevărata origină a lui Hamlet. Se știe că intriga dramei lui Shakespeare se găsește într-o legendă raportată de Saxo Grammaticus, erudit danez din veacul al XII-lea. Dramaturgul englez se pare însă că a găsit-o în *Histoires* ale lui François de Belleforest, contemporan al său și istoriograf al lui Henric III și care tradusese scrierile lui Saxo în limba franceză. — Iată însă că unele episoade caracteristice din Hamlet, ca intervenția umbrei regelui asasinat, a poruncii către fiul său și celebra apostrofă „Du-te la mănăstire!“, Fagus le află în culegerea folkloristului I. F. Bladé: *Contes populaires dela Gacogne* (3 v. Paris, 1886) și anume în povestirea intitulată: *La Reine châtée*. Aceste fapte fiind constatate, nu confirmă ele ipoteza lui Abel Lefranc după care autorul lui Hamlet n'ar fi decât marele senior englez William Stanley, conte de Derby, aflat multă vreme în apropierea regelui Henric III și a curții sale, unde a putut auzi legenda? Fagus face o ipoteză în plus: oare autorii nu sunt doi; senior și adaptator n'au lucrat oare laolaltă?

În acelaș număr din „La Minerve Française“ găsim un articol al lui Charles Maurras (*Sthen-dal Contemporain*) care crede că față de marea amenințare germanică, islamică și extrem-orientală, inteligența franceză trebuie să se mobilizeze, exclusiv și fără nici o rezervă pentru libertățile sale, în serviciul Patriei. Scopul rămâne totuși libertatea sa — viitoare: „O cugetare atentă la punctul său vital de disciplină; iată cece va mântui restul posibilităților și realităților de libertate. Dimpotrivă dacă, dintr'un interes rău înțeles, ea se revoltă și pronunță nedemnul și mizerabilul refuz de a colabora, ea se trădează pe sine“.

Problema destinelor inteligenței îl preocupă și pe Henri Clouard care (în *Mercure de France* 1 Nov. 1919) strigă manifestul *Pentru constituirea unei Inteligențe*. Observând că la factorii producției: Munca și Capitalul, trebuie să adăugăm și Inteligența, care descoperă mijloace tehnice și adaptează efortul brut la scopuri utile, el cere pentru aceasta o mai largă îndreptățire, decât până acum, la beneficiile producției. Inteligența trebuie să cuprindă însă și speța aplicării ei în filosofie, litere și arte;

iată cum motivează el rolul acesteia în producție: „Expresie vie a sentimentelor morale, literale și artele Încează pentru strângerea legăturii sociale; pe anumite principii, pe o cugetare, pe o educațiune odihnesc instituțiunile; și legislația e tributara cugetării morale și filosofice. Religiunea fiind îndepărtată, cineva face ca într'un individ interesul general să întrecă interesul privat? Numai iubirea sau numai simplul sentiment al frumosului pe care o cultură literară, artistică și filosofică îl pune și întreține în om. Inobilare interioară. Noțiunea de utilitate generală, care deasemeni are puterea sa, se sprijină pe acest sentiment, n'ar exista fără el. Nu e vorba, în cele din urmă, de a ne desinteresa de noi înșine? Astfel inutilul joacă un rol de înaltă utilitate, creează armonia interioară care te face să găsești interesul particular în interesul tuturor. În afară de aceasta nu există decât porunca bisericii sau jandarmul. Mai mult ca oricare alt regim, o democrație trebuie s'o înțeleagă“.

O „Federațiune a Inteligenței“ fiind constituită, Henri Clouard vede puțința unirei sale cu Sindicatul muncitorești într'o vastă sinteză națională și în scopul revindcărilor comune.

(T. V.)

Correspondență

D-lui P. St. Cluj. Serisoarea e plină de bun simț. Atât!

D-lui I. Cornu: Învață întâi ortografia.

Melaninane. Idem.

D-rei O. Gh. Inspirație prea căutată și încă difuză. Contribuie la aceasta și versul liber care te stăpânește când nu-l poți stăpâni.

Pentru început, o bună educație tehnică o dă versul clasic.

D-lor I. O. și Hr. D. Vi s'a răspuns prin poștă

La administrația noastră se găsește de vânzare întreaga colecție a revistei „Luceafărul“ pe anul 1919, cu prețul de lei 60 colecția.

„Luceafărul“ începând chiar cu numărul de față, cu toată scumpetea enormă a hârtiei și a tiparului, se va vinde în tot cuprinsul României Mari cu lei 2.50 în loc de trei cum a fost până acum.

Abonamentul deasemenea se reduce la lei 50 pe an și lei 25 pe 6 luni.

Acei dintre abonați cari au achitat deja abonamentul pe anul 1920 pe prețul vechi, vor primi la începutul anului următor câte-va numere în plus.

Adrese utile

Avocați din capitală: *Arion Constantin*, Corăbiei, 91; *Antonescu Mihail*, Radu Vodă, 25; *Arion Scarlat*, Lascăr Catargiu, 4 bis; *Anastasiu C. Constantin*, Bateriailor, 5; *Atinescu Haralambie*, Tunari, 31; *Alexandrescu Nicolae*, Armeneasca, 34; *Alexandrescu D. Demetru*, Berzei, 83; *Antonescu N. Emanoel*, Academiei, 4; *Arion C. Virgil*, Hotel Capșa; *Atanasiu Anghel*, G-ral Lahovari, 34; *Artăreanu Dumitrie*, V. Lascăr, 98; *Alexandru Marcu*, Stella, 10; *Antonescu Ion*, Teilor, 32; *Alexandrescu Dinică G.*, Călărași, 256; *Ancuța Dimitrie*, Italiană, 6; *Aslan G. Garabet*, Silivestru, 47; *Adamescu Mitziade*, Șerban Vodă, 48; *Anghelescu Constantin*, Cazărmei, 18; *Alexandrescu M. Gheoghe*, Silivestru, 10; *Alexandrescu G. Aurelian*, Romolus, 28; *Anghelescu G. Dumitru*, Palade, 14; *Ardeleanu, Al. Vintilă*, Călărașilor, 74; *Albu G. Gheorghe*, Isvor, 18; *Arion Ion*, Negustori, 10; *Anghelescu G. Gheorghe*, Sf-ții Apostoli, 79; *Andritoiu Nicolae*, Cobălcescu, 19; *Alexandrescu G. Mihail*, Intr. Piața Amzei, 6; *Anghelescu Dumitru*, Icoanei, 14; *Alexandrescu M. Dumitru*, Labirint, 101; *Avramescu N. Pop-Alex.*, Călărași, 29; *Andronescu G. Cristache*, Popa-Soare, 28; *Alescianu G. Constantin-Leon*, Sălciilor 14; *Algiu M. Constantin*, Precupeții-Vechi, 12; *Anastasiu T. Nicolae*, Popa-Tatu, 1; *Alexandru Gheorghe*, Vasile Lascăr, 85; *Algiu Alexandru*, Victoriei, 144; *Atanasiu Gheorghe*, Griviței, 13; *Bârdescu Anton*, sf. Apostoli, 41; *Basilescu Nicolae*, Bucureștii-noi; *Boambă Ion*, Batiște, 27; *Brăteanu Stavri Ion*, Dionise 84; *Boliocescu Elefterie*, Dr. Racovița, 21; *Botescu Vasile*, Bellisarie, 6.

„NAȚIONALĂ”

Societate Generală de Asigurare în București
FONDATA LA 1882

Capital de acțiuni deplin vărsat Lei 3.000.000,— || Daune plătite de la fondarea Socie-
Fonduri de rezervă 35.777.375,36 || tății: Lei 136.000.000,—

„NAȚIONALĂ” Primește asigurări în ramurile:

INCENDIU, GRINDINA ȘI TRANSPORT

ASIGURĂRI ASUPRA VIEȚII în condițiunile cele mai avantajoase:
Caz de moarte, supraviețuire, zestre, rente viagere, etc.

Asigurări contra riscurilor de războiu în ramurile „VIAȚĂ ȘI TRANSPORT”

Informațiuni la/Sediul social: Strada Paris No. 12 (Palatul Societății)

și la Reprezentanții Generali pentru București

D-nii V. M. KOGALNICEANU & I. NEGREANU

în Strada Paris No. 12

AGENȚII ÎN TOATA ȚARA

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

SITUAȚIUNE SUMARA

1918		1919	
17/30 Noemb.		22 Noembre	29 Noembre
ACTIV			
822 533 099	315 154 980 178 575 450 — 6 389 328 796 280	aur depozit. (monete și lingouri) { 315 154 980 178 575 450 " (lingouri) 1 026 005 " (monete) 8 144 disponibil și trate consid. ca aur 853 763 114	1 313 527 693
161 750	Argint și diverse monete	194 014	193 901
—	Biletele Băncii Generale Române stampilate de Stat . .	92 358 683	86 337 140
106 391 513	Efecte scontate	140 709 687	149 408 406
42 224 660	23 031 900 Impr. pe efecte public 32 425 100 54 874 300 Impr. pe efecte publice în cont curent 82 035 870 19 192 760 35 681 540 din care nu s'au ridicat lei: 59 854 458 22 181 342	57 515 902	54 606 442
8 042 556	Imprumutul Statului de 15 milioane fără dobândă (1901) .	8 042 556	8 042 556
1 521 745 804	" în ct crt pe bonuri de tez. aur (1914—1918)	1 591 614 865	1 591 346 531
—	" în ct crt pe bon. de tezaur fără dobândă 12 Mai (1919)	1 495 676 533	1 495 676 533
—	" în ct crt pe bon. de tezaur aur fără dob. 16 Oct. (1919)	545 000 000	598 000 000
8 554 388	Casele de împrumut pe gaj agricultorilor și industriașilor	27 673 602	27 077 592
11 997 418	Efectele capitalului social	11 997 418	11 997 418
32 645 277	" fondului de rezervă	32 645 277	32 645 277
3 813 181	Efectele fondului amortizării imobilului, mobilierului și mașinilor de imprimerie	3 813 181	3 813 181
6 726 337	Imobile	6 780 114	6 780 114
1 110 957	Mobilier și mașini de imprimerie	1 161 956	1 162 256
1 125 927	Cheltueli de Administrațiune	4 560 854	4 624 192
436 811 065	Conturi curente	11 204 365	11 007 346
35 339 856	" de valori	795 408 926	778 294 849
76 824 316	" diverse	57 459 177	55 802 294
3 116 048 107		6 197 344 833	6 247 343 721
PASIV			
12 000 000	Capital	12 000 000	12 000 000
49 318 598	Fond de rezervă	52 491 384	52 491 384
7 189 190	Fondul amort. imob., mobilier. și mașinilor de imprimerie	7 712 574	7 712 574
2 455 769 069	Bilete de bancă în circulațiune	3 935 178 642	3 972 655 346
9 609 347	Profit și pierdere	8 184 893	8 184 893
883 423	Dobânzi și beneficii diverse	4 299 468	4 511 049
196 495 509	Conturi curente și recepise la vedere	999 182 163	1 017 784 044
384 782 921	Conturi diverse	1 178 295 709	1 172 004 431
3 116 048 107		6 197 344 833	6 247 343 721
Efecte și alte valori de restituit			
2 053 312 362	17/30 Nov. 1918	29 Noem. 1919	
2 053 312 362	205 176 258 Efecte și alte valori în păstrare	239 819 294	
—	1 600 000 000 Bonuri de tezaur aur în gaj pentru	4 100 000 000	
—	Imprumutul Statului	4 689 124 619	4 726 195 314
—	248 136 104 Efecte în gaj și în păstr. provizorie	386 376 020	
—	Conturi de ordine	143 284 207	143 283 207
2 053 312 362		4 832 408 826	4 869 478 521
Taxa: { Scant 5% Dobânda 6%			

1) Totalurile generale din această situațiune au fost reduse cu valoarea efectelor și a altor valori primite fie în garanție pentru diverse împrumuturi, fie în păstrare provizorie și cari au fost trecute separat.